

E. Szabó György szövegrajza

A levél

Marek Hlasko

Levelet vártam. Soha nem írt nekem senki; nem volt senkim, se itt, se az országban; magárahagyatott öregember voltam. »Hát így van ez« — gondoltam magamban. »Nem lehet mindenkinek rokona — ez természetes; szükség van magányos emberekre is, hogy a többiek megsejtsék, milyen szörnyű is a magányosság és igyekezzenek menekülni tőle«. De ennek ellenére vártam a levelet. Tudtam, hogy sohasem érkezik meg, de lehetetlennek tűnt, hogy valakinek ne jusson eszébe levelet írnia nekem. Még a legszerencsétlenebb ember sem hisz soha teljesen a maga szerencsétlenségében, mindig akad egy rés, amelyen át levegőhöz jut; így valahogy van velünk, magányosokkal is, mert mindig akad egy ablakocska, amelyen át a távolba pillanthatunk. Vártam a levelet.

Szűk szobácskám egy régi külvárosi házban volt. A ház falai megfeketedtek, a lépcső kopott volt és zöld penész virágozott az udvaron. Néhány suhanc a padláson galambászzkodott, a kisebbek az udvaron szaladgáltak — és amióta az eszemet tudom, mindig rabló-zsandárt játszottak; a lányok köteleket ugráltak, angyal-ördögöt játszottak; nyáron kővér macskák szundikáltak a napon, a levegőben káposztaszag és a frissenmosott fehérnemű illata terjengett. Időnként a házmester leitta magát és olyankor harmonikázott a gyerekek körül fogták és bámulták, milyen ügyesen billigeteti ujjait a billentyűkön, a kopasz kárpitos pedig ilyenkor kidugta fejét az ablakon és megkérte: »Frantisek, húzd el a 'Clarissá'-t«; ekkor a házmester elmélyedő és derűs tekintetet vetett rá és eljátszotta ezt a szomorú és különös tangót. Ebben a házban korán hajnalodik: a lakók fele a szomszédos öntödében dolgozik és már ötkor dobog le a lépcsőkön. Hétkor mind a két szabónál berregni kezd a varrógép, a cipész dörgő basszushangján szidni kezdi inasát, azt a szeplős gyereket, akinek elálló fülei a denevérré emlékeztetnek, és aki — a cipész állítása szerint — a korcsok és a baglyok egyenes leszármazottja. A kárpitosnál kalapácszaj; az autójavító-műhelybe

is befut az első kocsi, a házmester ásítózik, a nadrágját húzogatja és seprővel kezében az udvarra lép. Az élet itt mindig egyforma.

A levélhordó — Golembjowsky úr — dél körül ér ide; ilyenkor már az összes szakácsnők énekelnek, a szőnyegeket már kiporolták és minden ablakból ételszag terjed. Már messziről látom közeledni a levélhordót ütött-kopott kerékpárján: egyik keze a kormányon, a másikkal a hatalmas bőrtáskában a levelek között válogat. Ilyenkor mindenki remegy az udvarra, mert a levélhordó, akárcsak jómagam, idősebb ember, már nem bírja a meredek lépcsőket. Szemüvegét az orrára illeszti és olvassa a vezetékneveket:

— Szemjontkowsky!

— Jascsik!

— Malinowska!

Mindenki átveszi a levelét és megy. Akkor megkérdezem tőle:

— Nekem nincs levelem?

— Nincs — feleli a levélhordó. — Ma semmi sem jött az ön címére. Lehet, hogy majd holnap.

— Kérem, nézze meg még egyszer. Tudja, néha elkallódik. Van, amikor úgy látszik, hogy nincs semmi és a végén kislül, hogy mégis van. Higgye el, előfordul néha ilyesmi. Kérem, nézze meg még egyszer.

A levélhordó kinyitja a táskát, de arcán kételkedés tükröződik. Hosszan kutat a táskában, majd így szól:

— Nincs, semmi sincs az ön részére, uram. Lehet, hogy holnap lesz. Levelét vár?

— Igen — felelem. — De mennyire várom. Valakinek írnia kell, aki nagyon messze él innen. Tudja, ha az ember távol van...

— Hogyné — mondja a levélhordó. — Az én rokonaim is roppant messze élnek. Ahh, önmek fogalma sem lehet, hogy milyen messzire vannak. Mit is csinálna, várnia kell. Lehet, hogy holnap megérkezik az a levél.

— Várni fogok — mondom. — Az a levél biztosan megérkezik. Csak jól ügyeljenek a postán. Önt külön is megkértem. Várni fogok.

— Helyes! — felel a levélhordó.

Tiszteleg és megy tovább. Éveken át mindennap láttuk egymást. Nyáron kivörösödve jött meg és úgy fűttatott, mint valami gőzgép. Télen szép bajszát a zúzmará lepte be. Ősszel kedvetlen volt és levert, ruhájáról csöpögött a víz, kerékpárját sár és friss rozsdafoltok tarkították. Tavasszal ő volt talán az első városunkban, aki kigombolta az inge nyakát, ilyenkor látni lehetett domború mellkasát és ős, sűrű szőrzetét.

Sok tavasz múlt el. Az egykori cipészinas már önálló műhelyt nyitott, megnősült és a tizedik udvarról idehallatszott, hogy az ismert basszushangon most ő szidja az imását. A gyerekek, akik itt rabló-zsándárt játszottak, most a katonaidejüket szolgálják és ügyetlen leveleket irogatnak a lányoknak, akik valamikor színes kötelet ugráltak, most pedig megnyúltak, tarka ruhákban sétálnak és hidegen visszafeleselik az anyjuknak, hogy ők sem kérdezték meg annak idején, kihez menjenek férjhez. A házmester belesüketült a tangó muzsikálásába, a kártyos pedig mind sűrűbben az újját találta el a kalapáccsal a szög helyett. Megkérdeztem a levélhordótól:

— Van-e levelem?

— Nincs — felelte a levélhordó. Ma nem volt semmi, kérem szépen. Majd holnap.

— Jól megnézte? — kérdeztem.

A levélhordó sértődött arcot vágott és így felelt:

— Uram, én mindig alaposan megnézem. Várnia kell.

— Mindenesetre — feleltem. — Várok.

— Helyes. Az emberek mindig valami levelet várnak. Sokféle módon érkezik meg a levél. A legtávolibb vidékekről írnak. Gyakran sokáig kell várni a levélre.

Nehezteltem. Nehezteltem mindenkire a házban, aki levelet kapott, utáltam az arckifejezéseiket, ahogyan a levélhordó kezéből átvették a levelet. Úgy tűnt, hogy azokban a levelekben engem illetnek meg a szavak, az enyéim, hozzám íródtak — hogy sírjak vagy nevessek rajtuk —, s hogy valami előttem ismeretlen okból idegen kézre jutnak a levelek, amik tulajdonképpen az enyémeek. Visszagondoltam minden ismerősömre, régi barátságokat próbáltam felidézni, rövid találkozásokat emberekkel, akiknek már az arca is elmosódott az emlékezetemben. Sokáig gondoltam egy nőre, akit nagyon szerettem húsz éves koromban. Néhány napon át egy emberre emlékeztem, akivel valamikor nagy barátságban éltem, és úgy tűnt, hogy ez az ember fog nekem levelet írni. Valamilyen megmagyarázhatatlan oknál fogva hittem abban, hogy pár nap múlva levelet kapok tőle; eszembe jutottak azok a kellemes és kellemetlen percek, amelyeket együtt töltöttem vele: veszekedések, séták, éjszakai beszélgetések, viták és valómások; felidéztem egykori mozdulatait, szavait, nevetését. És tudtam, hogy csak ő, csak ő írhatja meg a levelet. Így hittem sok napon át. Aztán rádöbentem, hogy az az ember már pár évvel ezelőtt meghalt és hogy sírjára én dobtam az első göröngyöt.

Úgy éreztem, hogy azokat a leveleket, amelyek ide, a házba érkeztek, tőlem lopták el. Öregember vagyok, mindennap csodálkozva köszöntöm a napot, tudom, hogy nemsokára meghalok; tudom, ha végülis megkapnám azt a levelet — nem halnék meg elhagyottan. Gyűlöltem az embereket, akik levelet kapnak, olyan ember érzése volt ez, aki érzi más emberek boldogságát, de ő maga boldogtalan; ez a szeretet és a gyűlölet kínzó érzése.

»Mit csinálnak az emberek azokkal a levelekkel?« — töprengtem. »És minek nekik a levél? Van házuk, vannak gyerekeik, sok emberrel találkoznak — én meg csak levelet várok...«

Már azt is tudtam, hogy a házban ki kitől kap levelet. Tudtam, hogy az a vöröshajú lány, aki olyan szívesen olvasgat a balkonon, a jegyese től szokott levelet kapni. Jegyese egy távoli nagyvárosban él; kék borítékban küldi a leveleit; a levélpapíron azt a helyet, amelyet megcsókol, bekarikázza: a lány újra csókolja azt a helyet és mosolyog. Az idős, szálas úriember, aki foglalkozására mézve könyvelő — az első emeleten lakik és hétszámra alsónadrágban járkal a lakásban —, a bátyjától kap levelet, aki ugyancsak könyvelő. Leveleikben csupán szakmai kérdésekről szoktak írni. Egy mindig tiszta öregasszonynak a katonája fia szokott írni; már nem lát jól, és én szoktam a leveleket felolvasni; az öregasszony ilyenkor zokog és mindig megmutatja a fia fényképét. Szálas, jóképű legény; az öregasszonyt nagyon bántja, hogy a fiút a katonaságnál kopaszra nyírták; pedig már neki sincs haja; ő csak a fia hajára ügyelt egész életén át.

Nekem senki sem írt. Megkérdeztem:

— Nekem nincs ma levelem?

— Nincs! — feleli a levélhordó. — Ma nem volt semmi. Lehet, hogy holnap lesz. Várnia kell.

Végül észrevettem, hogy a levélhordó igyekszik elkerülni, nem néz rám, gyorsan elköszön és kedvetlenül felelget kérdéseimre. Nem tudtam mi ennek az oka; megijedtem, mert a levélhordó volt az egyetlen ember, aki majd egy nap elhossa hozzám a reményt. Nem tudom miért, de félttem vele szembenézni; csak akkor értettem meg, amikor egy asszonnal beszéltem és fültanúja voltam a beszélgetésnek. A levélhordó azt mondta:

— Nem tudok már elmenni mellette. Ez az ember annyira várja azt a levelet. És én nem hozok számára semmi reményt. Tudja, mit jelent nem hozni semmi reményt? Ez rosszabb, mint elvenni az ember szemvilágát és megölni. Tudom, mennyire reménykedik és bízik, hogy ezt a reményt éppen én hozom meg számára. Már beszélni is képtelen vagyok vele és úgy érzem, hogy már élnem sem érdemes. Mit ér az életed, ha már senkiben sem tudsz reményt kelteni?

Néhány nap múlva a levélhordó levelet hozott a részemre. Aznap nagyon gyorsan hajtott a hepehupás utcán; már messziről szólított; türelmetlenül fértelt a többieket, hogy a levelet átadhassa. Aztán a táskájából egy üveg bort vett elő, átnyújtotta nekem és azt mondta:

— Fogja meg ezt az üveget! Én vettem a bort és azt mondtam, hogy ezt akkor fogjuk meginni, ha megkapja a levelet. Ha befejeztem a munkát, eljövök önhöz és megisszuk a bort. De miért sír?

— Az ördögbe is! — motyogtam. — Az ördögbe is! Hát nem tudja ön, hogy az ember mindig levelet vár?

Felbontottam a levelet. Sokáig néztem az előttem táncoló betűket, egészen addig, amíg lassan megértettem, hogy mi is van a levélben. »Ne tépd szét a szerencse láncát« — olvastam. »Másold le ezt a levelet tiz példányban és küldd el ismerőseidnek. Minden levélhez mellékelj két zloty-t. El ne tépd a szerencse láncát!...«

Kezem tehetetlenül lehullott és megdöbbenet néztem a levélhordóra.

— Az a fő, hogy kivárta — mondta a levélhordó. — Az a legfontosabb. Eljövök önhöz, ha befejeztem a munkát.

Biciklire ült és elhajtott.

Takács Márton fordítása

